

Kruid en onkruid

Inleiding

Kruid en onkruid, wat is het verschil? Het is voor sommige tuiniers eigenlijk het verschil tussen gewenst en niet gewenst, tussen mooi en lelijk en alternatief en niet-alternatief. Tussen een strakke, nette, onkruidvrije tuin met veel 'zwarte' aarde en een wilde, natuurlijke tuin waar ieder stukje benut is en alles begroeid. Maar is onkruid eigenlijk wel lelijk en ongewenst? Veel 'onkruid' wordt gebruikt in de homeopathie. Een kruid kan prachtig staan in de tuin en is soms ook te gebruiken in de keuken. En onkruid dan? Kan ook heel mooi zijn én te gebruiken in de keuken. Onkruid wordt vaak gezien als een lastpak; lelijk en je hebt er niets aan. Dat dát nou juist niet zo hoeft te zijn, daar gaat dit Groentje over. Sommige onkruiden zijn zo prachtig en zo nuttig voor bijvoorbeeld vlinders, bijen en hommels, dat je ze eigenlijk wel móet waarderen. Van andere onkruiden zoals kweek, heermoes, akkermelkdistel en het zevenblad, kun je daarentegen helemaal gek worden. Nou ja gek... zelfs zevenblad heeft zo zijn voordelen. Om met Cruyff te spreken: "elk nadeel heb zijn voordeel!" En zo is het maar net.

Ongewenst!

Onkruid op de moestuin kan ervoor zorgen dat de gezaaide groenten in de verdrukking raken. De groenten kunnen niet optimaal groeien, worden overwoekerd en kunnen zelfs doodgaan. Daarom zal er flink gewied moeten worden. Dit wieden heeft ook weer een nadeel; des te meer de grond in beweging is door het schoffelen en het uittrekken van plantjes, des te meer kans er is op ongewenste onkruiden. Kort gezegd: u creëert door al dat bewegen van de grond en wieden een 'gespreid bedje' voor onkruiden! Zo weinig mogelijk aan de grond doen en bodembedekkers gebruiken is het beste; dan blijven onkruiden het langst weg. Dat zal bij veel (moes)tuinders vreemd overkomen, zij zijn altijd het meeste in de weer tegen onkruid. In de siertuin geldt hetzelfde; zo veel mogelijk bodembedekkers gebruiken en niet te veel de grond beroeren. En alleen de grootst mogelijke lastpakken die tussen de beplanting groeien verwijderen. Voor zowel kruid als onkruid geldt hetzelfde principe: beide moeten in toom worden gehouden. Steeds de ongewenste planten en wortelstokken verwijderen en uiteindelijk bent u de winnaar! Maar denk vooral ook aan de voordelen die sommige planten aan hommels, bijen, vlinders en de mensheid te bieden hebben.

Gewenst?

Onkruid, zoals gras tussen de borderbeplanting, maar ook paardebloemen, zuring en brandnetel, zult u in de meeste gevallen verwijderen. Zelf gekochte of gezaaide 'kruiden' zult u laten staan. Maar ook die kunnen flink woekeren! Denk maar eens aan lelietje der dalen of guldenroede. Of wellicht heeft u wel eens lampionplantjes gezaaid of geplant? Ook sommige varensoorten, de duivelswandelstok, het stekelnootje, munt, lavas en bamboe staan bekend om hun territoriumdrang. Als een plant het naar de zin heeft, kan die waanzinnig uitgroeien. Dat hoeft niet erg te zijn; grote vakken ingeplant met veel van hetzelfde kunnen heel mooi zijn! Als u het toch teveel van het goede vindt, zult u met een schep deze planten moeten indammen en ze de ruimte geven die u voor ze 'gereserveerd' had. Niets meer, niets minder.

Verspreiding

Juist planten die zij niet zelf in de tuin hebben gezet, worden door sommige tuiniers als onkruid gezien. Door de jaren heen kunnen er heel wat 'vreemde' planten in de tuin komen te staan. Vaak zijn vogels of de wind de 'leveranciers'. De natuur heeft namelijk heel wat manieren ontwikkeld om plantenzaden te verspreiden. Her en der kunnen in de tuin, door vogels verspreide, wilde bottelrozen en lijsterbessen ontkiemen. Of zijn door de wind pluizenbollen van de paardebloem of rietsigaar in de tuin gedeponeerd. Zaden kunnen ook onder de schoenen blijven plakken en zo meegenomen worden (soms zelfs van het ene continent naar het andere).

Soorten onkruid

Grofweg kun je zeggen dat er twee soorten 'onkruid' zijn. De soorten die ondergronds de tuin door gaan met hun wortelstokken of diepe penwortels. Of de soorten die zich verspreiden door zaad.

Over het algemeen zijn de ondergrondse onkruiden lastiger te bestrijden dan de zaadonkruiden. Bij zaadonkruiden die op ongewenste plaatsen in de tuin staan, moet u ervoor zorgen dat de plant absoluut geen rijp zaad kan maken. Als het rijpe zaad valt, wordt het probleem namelijk nog groter, want de plant kan zich dan weer opnieuw uitzaaien en daarmee begint het proces weer opnieuw.

De ondergrondse onkruiden zijn hardnekkiger en daar moet dan ook meer aandacht aan worden besteed. Vaak zullen wortelpennen of wortelknolletjes moeten worden uitgegraven of zullen de wortelstokken met een riek gerooid moeten worden. Gooi deze wortelstokken, pennen en knolletjes niet op de composthoop (zij zullen weer op ieder puntje uitlopen!), maar geef ze mee met de vuilnisophaaldienst.

Ondergronds

De wortelpennen van de paardebloem of de akkermelkdistel zijn zeer moeilijk te verwijderen. Een spade zal nodig zijn om ze eruit te krijgen. Ieder stukje wortelpen dat in de grond achterblijft zal weer uitgroeien. De wortelstokken van brandnetel kunt u het beste met een riek of een hak eruit halen. Meestal liggen ze aan de oppervlakte en hoeft u niet al te diep te spitten. Klein en groot hoefblad zijn beide moeilijk te bestrijden. Uitgraven en zoveel mogelijk worteldelen weghalen is het beste. Vervolgens de plant uitputten door hem iedere keer als de plant bovengronds komt, af te schoffelen. Uiteindelijk zult u dit gevecht winnen. Maar misschien wilt u de strijd helemaal niet aangaan?

Een slootkant met alleen groot hoefblad is prachtig om te zien. En klein hoefblad is de eerste aankondiger van de lente. Bovendien zijn bijen gek op de bloemen...

Niet gewenst, maar toch mooi

Er is eigenlijk maar één gouden regel; in uw tuin moet staan wat u mooi vindt. Geef echter planten wel een kans om mooi gevonden te worden! Het aloude madeliefje in het gazon is er zo een. Voor een 'ouderwetse' opa of vader een kwelling, terwijl de (klein)kinderen vrolijk de bloemetjes plukken en er slingers van maken. Draadereprijs is voor sommige tuiniers ook een ergernis, maar bekijk zo'n plantje eens van dichtbij en zie hoe het gazon een prachtige paarsige gloed krijgt!

Hoezo onkruid? Toch niet alles hoeft weg? Veel vlindersoorten zouden trouwens niet kunnen bestaan zonder veel van deze onkruiden. Op zich kan mos ook heel mooi zijn, maar als het gazon vol zit met mos, is de lol er vaak snel af. Kalk strooien en goed verticuteren wil wel eens helpen, maar het is ook goed u af te vragen of de plek voor dit gazon wel de juiste is. Als het gazon te veel in de schaduw ligt, is de plaats dus eigenlijk niet geschikt. Hulpmiddelen uit de tuincentra bestaan vaak uit dure, niet milieuvriendelijke, oplossingen uit pakjes en strooibussen. Het zal niet baten; gras is een zonzonbidder!! Het juiste advies is: grasveld ompitten, onkruid en wortelstokken verwijderen (eventueel klein terrasje aanleggen voor de hete zomerse dagen; het ligt immers in de schaduw!). De grond verrijken met organische meststoffen en dan kiezen voor een border met schaduwminnende planten. Deze kunnen vaak net zo mooi en weelderig bloeien als zonzonbidders.

Voordelen van onkruid

Equisetum arvense of heermoes is zo'n 'vreselijk' onkruid waar je heel moeilijk vanaf komt; de wortels van deze plant reiken heel diep! Heermoes is ook bekend onder de naam paardenstaart en schaafstro (het werd vroeger gebruikt als schuurmiddel, vanwege het hoge kiezelgehalte). Het heeft ook hele goede eigenschappen. Als er dan toch heermoes in uw tuin groeit en u krijgt het haast niet weg, gebruik dan de plant om thee van te zetten. Deze thee kunt u gebruiken als spuitmiddel tegen schimmels. In deze plant zit, zoals gezegd, veel kiezel en daar hebben ook slakken weer een hekel aan!

Brandnetels

Brandnetels kunnen ook heel nuttig zijn. Laat brandnetelbladeren rotten in een emmer water en gebruik het als spuitmiddel tegen luizen! Welke zichzelf respecterende (moes)tuinder heeft nooit van brandnetelgier gehoord? Luizen houden niet van stank en stinken doet deze gier beslist! Tevens is brandnetelgier een bladbemester; uw gewas zal er beter van worden. Milieuvriendelijk en veel goedkoper dan de chemische middelen uit het tuincentrum! Jonge toppen van de brandnetel eten als spinazie is ook een aanrader! Nog meer voordeel? U kunt de composthoop verrijken door er het groen van de brandnetel aan toe te voegen. Gooi beslist niet de wortelstokken van de brandnetel op de composthoop; zij zullen allemaal weer gaan uitlopen!

De brandnetel is een waardplant voor veel vlinders. Zonder de brandnetel kunnen veel dagvlinders zoals de Dagpauwoog en de Kleine Vos niet overleven! En wat ook heel leuk is, is dat in de omgeving van de brandnetel altijd wel de prachtig paarsbloeiende hondsdrif te vinden is, en ook de weegbree. U hebt niet goed opgelet bij het wieden en pijnlijke vingers gekregen van de brandnetel? Pluk dan van de hondsdrif en weegbree de bladeren, kneus ze en wrijf ze over de pijnlijke plek. Zo heeft moeder natuur voor bijna alles een oplossing!

Aegopodium

Dat is een chique naam voor het 'afschuwelijke' zevenblad! Toch kun je wel voordeel hebben van zo'n plant; hij bloeit mooi, is sterk en zorgt voor een groen tapijt. Altijd maar de strijd aangaan tegen zevenblad? Doe er eens iets anders mee! Wat dacht u van 'pesto' van zevenblad: neem wat gewassen jonge bladeren (neem royaal; er staat genoeg op de tuin!), een klein handje pijnboompitten, paar teentjes knoflook, beetje zout naar smaak, een schep parmezaanse kaas en een scheut goede olijfolie "extra vierge". Maal de ingrediënten heel fijn in een vijzel of gebruik een keukenmachine. Giet er vervolgens zoveel olijfolie bij dat er een smeûige substantie ontstaat. Naar smaak meer kaas, knoflook of zout toevoegen. In een dikkere saus, dus met minder olie, kunnen nog wat stukjes fijngesneden olijven en kappertjes gedaan worden (tapenade). Voor een saus voor door de pasta of om knapperig gebakken brood in te dopen, doet u er meer olie en knoflook bij. In goed schoongemaakte potjes is de pesto of tapenade in de koelkast zeker één week te bewaren (giet bovenop de substantie een klein laagje olie ter conservering!).

Tekst: Nelleke van der Boom